כרבי זירא לא אמרי. הא דלא קאמר משום קושיא דאמיי דקאמר על רבא משום דרבי זירא לאמיי שפיר: **וכיון** דדפנות מגיעות לסכך מישלט שלטא ביה עינא. ולא דמי לגר מנוכה וקורת מבוי דלא מציב היכר למעלה מעשרים אע"פ שהקורה על גבי כתלים דהתם קורה טפח לא שליט בה עינא כמו בסוכה דלהבה טובא: **יש** בה יותר מארבע אמות אפילו למעלה מעשרים בשירה. לנסוף מסיק דרב הונא סבר מרלשו וכובו ושולחנו עד ד' אמות פליגי יותר מד' אמות בשירה ותימה וכי נכשיר בלהבה משהו יתר מד' אמות אם היתה גבוהה מעשרים אפילו טובא[א] הא ולאי אין כאן לא סוכה וי"ל דלעולם צריך הרוחב לפי הגובה[ב] [ג]לפי חשבון ד' אמות לעשרים אי נמי קיים להו לרבנן דאפילו בגובה אלף אי אפשר שלא יהא כאן לא סכך פורתא אם היתה רחבה יותר מד' אמות כדאשכחן בפרק יום"כ (יומא דף פ:) גבי כותבת הגפה דמיימצא דעתא דאמרינן כולי עלמא טובא עוג מלך הבשן פורתא: **כרבי** זירא דאמר משום צל. אבל כרבה דאמר משום מיצלנו עינא לא דאפילו רחבה טובא לא שלטא בה עינא:

כמאן דלא כחד. ודברי רב חנן בר רבה לריכה טעמא ויש מפרשים משום דהוה ליה לול של תרנגולין כיון דגביהה וקטינה כולי האי אבל מחזקת עפי מכדי ראשו נפקא מכלל לול של תרנגולין לאקרויי סוכה. הכי גר"ס: **בשלמא** דר' יאשיה דרב חנן ודרב הונא לא פליגי אדר' יאש' דלא יהיב שיעורא למשבא בו'. וכתב רביגו חננאל ויש שגורסין פליגא[ג]: **עד** ארבעים וחמשים אמה. כי האי גוונא קתני גבי מבוי ברים עירובין (דף ב:) [ד]ולא תיקשי דלא דייק הכא השתא חמשים כשרה ארבעים מיבעיא כדדייקינן ברים אלמנה ניזונית (כתובות דף לו.) גבי אלמנה ששהתה שתים ושלש שנים ולא תבעה מזונותיה אימדה מזונותיה[ה] ובסוף ב"ק (דף קיח:) גבי לוקחין מן הרועים ארבע וחמש ואין ארבע וחמש גיזין דהתם ניחא דהוי זו ואין צריך לומר זו משום הכי קשיא ליה אבל קשיא מהאיא דפרק בנות כותים (נדה לז:) גבי קישוי דקאמר רבי מאיר אפילו ארבעים וחמשים יום ופריך עלה השתא חמשים מקשיה ארבעים מיבעיא ויש לומר דאיכא לשנויי הכא כי הוה ליישנא דמשני ברים מפיין (שבת דף קמ.) ארבע וחמש כדאמרי אינשי וה"ה אפילו טובא אבל לגבי קישוי לא שייך לשנויי הכי דלא מיקמבר שיטהר קישוי לעולם[ו] וכן פרק במה אשה יולאה (שם ס: ושם) גבי סנדל המסומר שנשתיירו בו ד' וחמש פשיטא ליה דלא שריגן טובא[ז] ובריש אע"פ (כתובות לז.) גבי משהה אדם אשתו ג' וג' שנים בלא כתובה[ח] ועוד התם (דף ס. ושם) גבי יוצק תיבוק והולך אפילו ארבע וחמש שנים בהני שייך לומר ה"ה אפילו טובא[ט]:

לא

כולהו הני אמוראי כרבה לא אמרי משום דסבירא להו מדהאי ידיעה דכתי' בה קרא, ליתא ידיעה למאן דיתיב בסוכה דצריך הירשב שיעור ידיעתו כי יושב בסכך של אותה סוכה, אלא ידיעה לדורות, כלומר הדורות הבאין כיון שרואין שעושין סוכות ומניחין בית דירתם, ויושבין בימות החג בסוכה, שואלין מפנ[נ]י מה עושין כן ומגידין להן אבותיהם מעשה יציאת מצרים. ודר' זירא סוכה לימות המשיח היא. כלומר ישיבת ישראל בשלוה בלי פחד, או אפילו במדבר במקום שאין שם לא חומה ולא עיר, ואין חוששין אלא לחמה או לזרם מטר, וסוכה לצל ולמחסה דיי, ולא נלמד ממנה דין סוכה של מצוה. ומשני ר' זירא אי הכי ליכתוב חופה בלשון כיסוי, כלומר דבר המכסה והמסתיר מן השמש ומן המטר, אמאי כתיב בלשון סוכה, ללמדך כי גם סוכה של מצוה בענין זה היא מצוותה. (כרבה) [כרבא] נמי לא אמרי משום קושיא דאביי כו'. **הא דאמר ר' יאשיה** אמר רב מחלוקת תנא קמא דמתני' ור' יהודה, בשאין דפנות מגיעות לסכך, אלא העמד דופן [י'] טפחים או יותר תחת הסכך והשאר הניחו בלא דופן, כדי שיהא האויר נכנס בו. אבל אם מגיעות לסכך אפי' למעלה מכ' אמ' כשרה, כרבה דאמר משום ידיעה היא. וקיימא לן כרבה דהא[א] כל מילה כרב (הונא) עביד. **והא דאמר רב הונא** משמיה דרב, מחלוקת בשאין בה אלא ד' על ד' אמות כו'. **והא** דאמר רב חנן משמיה דרב, מחלוקת כשאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו כו', דבריהן פשוטין הן. נמצאו שמועות שלשתן משמיה דרב, ואמרינן בשלמא שמועה דרבי יאשיה לא פליגא אשמעתא דרב הונא ורב חנן, משום דלא אורי אלא הכשר בדפנות אבל בשיעור משך לא אורי. ויש מי שגורס פליגא, ופשוטה היא. אלא רב הונא ורב חנן בר רבה נימא בהכשר סוכה פליגי, אליבא דרב. **ושנינן** לא כולי עלמא הכשר סוכה במחזקת ראשו ורובו ושלחנו, ובהא פליגי, מר סבר רב חנן בר רבה במחזקת ראשו ורובו פליגי, אבל אם היא רחבה יתיר מזה השיעור אפילו גבוהה מכ' אמה אפילו לת"ק כשר, וכ"ש לר' יהודה. ורב הונא סבר מכדי ראשו ורובו ושלחנו עד ד' אמות על ד' אמות פליגי, יתר מד' אמות על ד' אמות, אפילו גבוהה מכ' אמה כשרה לדברי הכל. ומותבינן מהא דתניא סוכה שהיא גבוהה מכ' אמה בסולה, ור' יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה, אמר ר' יהודה מעשה בסוכת הילני המלכה שהיתה גבוהה מכ' אמה (והיה) [והיו] זקנים נכנסין אצלה ולא אמרו לה דבר. **ירושלמי** אמרו לו מפני שהיא אשה ואין אשה מצווה במצות, ואמר להם והלא ז' בנים היו לה תלמידי חכמים. אית לך למימר בסוכת מלכה שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושלחנו, אלא כשאין הדפנות מגיעות לסכך, דכך אורחייהו דעתירייא למעבד דפנתא קלילן די יהא קרורא עייל. פי' מן קדר הלכתי בלא חמה. דייקינן מינה, דלא מייתי ראיה מסוכת הילני המלכה אלא בדבר שחלקו והביא סיוע לדבריו, עכשיו אם תאמר כשאין הדפנות מגיעות לסכך חלוקתם שפיר(י), שדרך המלכה לישב בסוכה כעין זו.

א) [עי' נכי"ף שב' ומיכא מ"ד הלכתא כרבה דכל מילי כרב עביד ופשוט שביון על רביגו הר"מ ז"ל].

ב) בה הכשר סוכה אבל יש בה יותר מכדי הכשר סוכה ד"ה כשרה אלא דאינהו פליגי אליבא דמר סבר הכשר סוכה בד' אמות כרבי ומר סבר הכשר סוכה בכדי ראשו ורובו וכל חד מינייהו פירש דברי רב לפי דעתו, ומהדרינן דלכו"ע הכשר סוכה בכדי ראשו ורובו ושולחנו כרבנן ובמימריה דרב גופיה הוא דפליגי מר אמר הכי אמר רב ומר אמר הכי אמר רב. רשב"ם. ז. והוו לא זו אף זו. כ"פ. ח. ופריך ליה אף על גב דהתם לאו דווקא דכ"ש אם שהתה יותר דאיבדה יש לומר משום דהתם הוי שתים ושלש זו ואין צריך לומר זו והלכך פריך ליה. תוס' יומא כנ. ד"ה שתים. ט. דאין סברא שיחשב דם קישוי מיום תחילת עיבורה. תוס' שבת ס: ד"ה השתא. י. דא"כ התרתה סנדל המסומר וכו' ומשמע ליה בכל הני דשיעורא בתרא דוקא ולהכי פריך דלימא שיעורא בתרא ולא לימא שיעורא קמא. שם. יא. אין לדקדק כאן השתא שלש מותר שתים מיבעיא דדלמא שתים ושלש ואפי' טובא כדאמרי אינשי. תוס' מנחות נז. ד"ה שתים.

יב. [תוס' רפ"ח].

יג. [שבת כט: ושם נסמן].

יד. [תיבת פורתא אין לו מובן ואולי צ"ל נמי כמו שלנה בה], ד) בס"א נוסף: נמי, ה) [וע"ע תוס' שבת ס: ד"ה השתא ובעירובין כ: ד"ה עד וכתובות נז. ד"ה שתים ולף ס. ד"ה ר"י וכנ"מ מה. ד"ה השתא ובנדה לז: ד"ה מרבעים],

הגהות הב"ח

(א) רש"ל ד"ה כמאן דלא הד"ל עם ד"ה דאמר ורובו:

גליון הש"ם

גמ' אר"י מעשה בהילני המלכה. עיין עירובין דף לו ע"ל תד"ה מיכל ועיין בלחמ"ן סימן פ"ז: שם מדרבנן הוא דמחייב. עיין יומא דף פב ע"ל בת"י ד"ה בן שמנה ובמ"ש שם היתה מחנכתם למצוה בעצמה וק"ל ולף אמרי' בסוגי' וכ"ש קטן שב"ל לאמו מדרבנן הוא דמחייב ואיכי בלרבנן לא אשבחה ת"ש ועוד וכו'. הא אפי' מדרבנן לא מיחייבה איהי לאחר אותם ועע"ג: **תוס'** ד"ה יש בה וכו'. לפי חשבון ד"א לעשרים. ע' תשובת תשב"ץ ח"ל סימן קכו:

מוסף רש"י

משם ראיה דתמיה (לקמן כח.).

מוסף תוספות

א. וכי נכשיר עד מאה אמה אחרי שתהיה רחבה מעט יותר מארבע אמות. ר"פ. ב. שכל שהסוכה רחבה כל כך צל הדפנות מתרחק מאמצעה וצל הסכך מתוך גדלו מתפשט בו וכפי מה שאתה מוסיף ברוחב אתה יכול להוסיף בגובה. מאירי. ג. ואיכא דקשיא ליה וכי משום דלא איירי רבי יאשיה במשך סוכה משום הכי פליג עלייהו, דלמא מודה הוא להם במשך סוכה ומודה הוא ג"כ דכל שהוא יותר מד' אמות כשרה אע"ג שאין דפנות מגיעות לסכך אלא דאיהו אמר הכשרא אחריתי אף בסוכה קטנה, ומשום הכי גרסי דרבי יאשיה לא פליגא אדרב הונא ואדרב חנן, וליתא, והפירוש הנכון דוראי הני מימרי דרבי יאשיה ודרב הונא ודרב חנן פליגי אהדדי לגמרי שאם מחלוקת רבי יהודה ורבנן כדברי זה אין מחלוקתן כדברי חברו וכו', אלא משום דכולהו אמרו מימריהו בשם רב ופליגא דרב אדרב אתי למימר דוראי מימרא דרבי יאשיה בשם רב פליגא אאידך דאמרי הני בשם רב והוו אמוראי אליבא דרב, דהא רבי יאשיה לא איירי כלל במשך סוכה כי היכי וכו', אבל רב הונא ורב חנן בר רבא אפשר דלא פליגי אהדדי אליבא דרב אלא תרווייהו מודו דרב ה"ק מחלוקת בשיש בה הכשר סוכה אבל יש בה יותר מכדי הכשר סוכה ד"ה כשרה אלא דאינהו פליגי אליבא דמר סבר הכשר סוכה בד' אמות כרבי ומר סבר הכשר סוכה בכדי ראשו ורובו וכל חד מינייהו פירש דברי רב לפי דעתו, ומהדרינן דלכו"ע הכשר סוכה בכדי ראשו ורובו ושולחנו כרבנן ובמימריה דרב גופיה הוא דפליגי מר אמר הכי אמר רב ומר אמר הכי אמר רב. רשב"ם. ז. והוו לא זו אף זו. כ"פ. ח. ופריך ליה אף על גב דהתם לאו דווקא דכ"ש אם שהתה יותר דאיבדה יש לומר משום דהתם הוי שתים ושלש זו ואין צריך לומר זו והלכך פריך ליה. תוס' יומא כנ. ד"ה שתים. ט. דאין סברא שיחשב דם קישוי מיום תחילת עיבורה. תוס' שבת ס: ד"ה השתא. י. דא"כ התרתה סנדל המסומר וכו' ומשמע ליה בכל הני דשיעורא בתרא דוקא ולהכי פריך דלימא שיעורא בתרא ולא לימא שיעורא קמא. שם. יא. אין לדקדק כאן השתא שלש מותר שתים מיבעיא דדלמא שתים ושלש ואפי' טובא כדאמרי אינשי. תוס' מנחות נז. ד"ה שתים.

כולהו. הכי אמורלאי: **כרבה לא אמרי.** דיליף מלמען ידעו: **הכוה.** לאו בידיעה דישיבת סוכה קא אמר אלא בידיעות דורות הבאין היקף סוכות עניני כבוד הנעשה לאבות: **לימות המשיח.** אותם סוכות יהיו לגל לעונג ולמסמור אבל סוכת מצוה אינה לגל: **פרסי.** דאין שם סוכה אלא העשויה לגל דהיינו דימות המשיח משום דעשויה לגל קרויה סוכה: **משום קושיא דאביי.** דעשה מחיצות של בגדו ושיטיה לא משמע להו הואיל וקבלו לאו דוקא ערמי נקט לא יליפין מיניה שיעורא: **כמאן.** מהכי אמורלאי דלעיל אזלא הך כו': **מחלוקת.** דר' יהודה ורבנן: **משלט שלטא בה עינא.** דרך דפנות דאי טעמא משום ערמי הוא אי משום לא בדפנות מגיעות לסכך אמאי מודו רבנן: ה"ג **מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות אבל יש בה יותר מארבע אמות** (ג) **משום לא.** דאי משום משלט עינא בטפי מד' אמות (ד) פורתא לא שלטא בה עינא: **סכי גרסינן מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו.** ואם תאמר קשיא דרב אדרב אמורלאי מינהו ואליבא דרב: (ה) **כמאן דלא כחד.** דמפרשי טעמא דעשרים אמה דאי משום משלט עינא בשיעורא דיותר מכדי ראשו ורובו ושלחנו (נמי) לא שלטא ולא נמי ליכא ומחיצות קבע נמי בעינא: **ראשו ורובו.** דרך סעודתן בהסיבה היתה על מטות ומסובין על גד שמאלם ואין אוכלין זקופין ויושבין כמונו לפיכך הולרך לומר ראשו ורובו לאפוקי קטנה שראשו נכנס בה ושלחנו ולא רובו או ראשו ורובו ולא שלחנו: **למשלא.** למשך הסוכה דאמר בין גדולה בין קטנה לא נחלקו אלא בשאין דפנות מגיעות: **אלא רב הונא ורב חנן.** דאמרי טעמא דרבנן בשיעורא דמשבא הוא ומר אמר ד"א ומר אמר ראשו ורובו ושלחנו: **נימא בהכשר סוכה.** בארבה וברחבה פליגי דמרווייהו אית להו דכי פליגי רבנן בסוכה המצומצמת בשיעור הכשר אורך סוכה פליגי ובטפי מיהא מכשרי אפילו היא גבוהה דכיון דרוחא איכא לא סבר אי אפשר בארבע אמות דלא דרב הונא סבר אי אפשר בגבוהה מעשרים אמה פסולה ובהכשר סוכה בארבע אמות דלא דאמר לקמן הכי (דף ג.): **אבל יותר מכדי ראשו ורובו.** וטעמא דפסול למעלה מעשרים לא ידיע לן כדאמרן לעיל דהך לא כחד: **ומר סבר בכדי ראשו ורובו ושלחנו.** וכן ביותר עד ד' אמות פליגי בגובה וטעמא משום לא אבל ביותר מד' לא פליגי דכיון דרוחא איכא לא: **מיפיבי.** להך אמורלאי דפריש דפלוגתא דמתני' כדמפרש ואזיל: **קטן שאינו צריך לאמו.** אמרינן לקמן (דף כח.) דחייב לאכוכו במצות סוכה: **מדרבנן.** שהזקיקו להרגיל את הקטן למצוה שהוא לאוי לה כדי שיהא מחוך ורגיל למצות:

משום

כרבי זירא לא אמרי ההוא ידיעה לדורות היא כרבי זירא נמי לא אמרי ההוא לימות המשיח הוא דכתיב ור' זירא א"כ לימא קרא וחופה תהיה לצל יומם ומאי וסוכה תהיה לצל יומם שמעת מינה תרתי כרבא נמי לא אמרי משום קושיא דאביי כמאן אזלא הא דאמר ר' יאשיה אמר רב מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסכך אבל דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן כרבה דאמר משום דלא שלטא בה עינא וכיון דדפנות מגיעות לסכך משלט שלטא בה עינא כמאן אזלא הא דאמר רב הונא אמר רב מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות אבל יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן כרבי זירא דאמר משום צל הוא וכיון דרוחיה איכא צל סוכה כמאן אזלא הא דאמר רב חנן בר רבה אמר רב מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו אבל מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן דלא כחד בשלמא דרבי יאשיה פליגא אדרב הונא ורב חנן בר רבה דאינהו קא יהבי שעורא במשבא ואיהו לא קא יהיב שעורא במשבא אלא רב הונא ורב חנן בר רבה נימא בהכשר סוכה קמיפלגי דמר סבר הכשר סוכה בארבע אמות ומר סבר הכשר סוכה במחזקת ראשו ורובו ושולחנו לא דכולי עלמא הכשר סוכה ראשו ורובו ושולחנו והכא בהא קמיפלגי דמר סבר במחזקת ראשו ורובו ושולחנו פליגי אבל יותר מראשו ורובו ושולחנו ד"ה כשרה ומר סבר מראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות פליגי אבל יותר מד' אמות דברי הכל כשרה מיתיבי סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה אמר רבי יהודה (ו)מעשה בהילני המלכה בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה והיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר אמרו לו (ז)משם ראייה אשה היתה ופטורה מן הסוכה אמר להן והלא שבעה בנים הוו לה ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים למה לי למיתני ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים הכי קאמר להו כי תאמרו בנים קטנים היו וקטנים פטורין מן הסוכה כיון דשבעה הוו אי אפשר דלא הוי בהו חד שאינו צריך לאמו וכי תימרו קטן שאינו צריך לאמו (ח)מדרבנן הוא דמיחייב ואיהי בדרבנן לא משגחה ת"ש ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים בשלמא למ"ד בשאין דפנות מגיעות לסכך מחלוקת דרכה של מלכה לישב בסוכה שאין דפנות מגיעות לסכך

משום

משום אוירא. רוח שהוא שולטת בה מפני החוס: **אלא מ"ד בקטנה פליגי.** אבל בגדולה אפילו רבנן מודו: **וכי דרכה של מלכה.** והלא ערותיה ומשרתיה מסובים עמה: **לקיטוניות שבה.** סוכה גדולה לבני מסיבת' וקיטונית קטנה בתוכה לצניעות והיא בקיטונית יתבא ואע"ג דפסולה לא איכפת לן דאשה פטורה מן הסוכה: **ורבי יהודה סבר כו'.** ואי"ת לרב חנן דמוקי פלוגתא בשאינה מחזקת אלא כדי לאשו ורובו ושולחנו הכא כיון דבניה גבה הויא לה גדולה ומודו בה רבנן ומאי דאיה של רבי יהודה י"ל דשולחנה בתוך הסוכה הגדולה היתה ובניה על הסולתן היו יושבין ראשן ורובן ולא כמסובין הן ולא[ד] מזקופין. ולי נראה דודאי לרב חנן קשיא והאי תירוצא לרב הונא הוא וכן עיקר דשיעור לאשו ורובו[ה] אמרינן לקמן [נח:] לאיש אלא ז' טפחים ואי אפשר לשבעה בניס בשבעה טפחים: **רב"ש.** דאי רב"ש לא

ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות. תימה הלי בית מלי עבידתיה לר"מ דאמר פרק כילד מעברין (עירובין דף מ.) וסס) נותנין קרפף לזו וקרפף לזו[א] בלא בית כך היא וכן לרבנן אליבא דרב הונא דבגמרא[ב] ולחייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתיהן אותו קרפף אינו צריך בית ולי כשיש יותר ממאה ואחבעים ואחת אמה ושלש אמה[ג] בין שתי עיירות דהוא שיעור שני קרפיפות[ד] שעכשיו מצטרף בית זה לקרפן דכשיש בו ד' חשיב למעטן האויר ולקרפן[ה] ואי לית ביה ארבע אמות לא חשיב והוי כמאן דליתא[ו] ואין העיירות מתחברות בין לרב הונא בין לחייא בר רב א"כ מה לו להזכיר שתי עיירות הוה ליה למימר ואין עושין אותו עיבור לעיר אחת כיון שאין בו ד' אמות ולאי לתוך שבעים אמה ושיירייס הוה מתעבר עם העיר למדוד מן הבית דשל עיר אחת יכולין לעשות בורגנין לוכת במקום שילו כלאמרינן בפרק עושין פסין (שם דף כא.) אתיא מבריש לבי כנישתא דדניאל דהוי תלתא פרסי אמאי סמכיתו אבורגנין[ז] הא אבוה דאימך אמר אין בורגנין בבבל[ח] נפק אחוי ליה מתוותא דמיבלען בשבעים אמה ושיירייס ואומר רשב"ס דגרסינן הכא ואין עושין עיבור לעיר וכן משמע בירושלמי דגרסינן ואין עושין אותו חיבור לעיר ור"ת מקייס גירסת הספרים ומפרש דאין נותנין לזה הבית דין עיבור שבין ב' עיירות דלרבנן לעיר אחת בפני עצמה אין לה קרפף כדאמרינן (שם דף מ.) לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות ואם היה לזה הבית ד' אמות היה לו דין עיר אחת נתת לו קרפף כמו לעיר והיינו נותנין לבית זה ולעיר שאלנו ב' קרפיפות כמו בשתי עיירות לרב הונא ולחייא בר רב קרפף אחד לשתיהן דעל כרחך לזו דוקא נקטי רבנן שתי עיירות דהוא הדין עיר ובית אלא אגב דנקט ר"מ עיר נקטי רבנן שתי עיירות דהא לחייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתיהן על כרחך לא נקטי רבנן שתי עיירות דווקא דהוא הדין עיר ובית דע"י בורגנין המובלעים בתוך שבעים אמה ושיירייס הולך כדמוכח פרק עושין פסין (שם דף כא.) ומיהו אין נראה שיחשב בית כעיר לגמרי ליתן קרפף לבית אחד בפני עצמו לר"מ ולרב הונא אליבא דרבנן ליתן לשני בתים בלא עיר קרפף לזו וקרפף לזו ואע"פ שלחייא בר רב אליבא דרבנן הוי בית כעיר לגמרי שנותנין לשני בתים בלא עיר קרפף אחד לשתיהן דאי לאו הכי עיר שאין לה חומה בתוך יתחברו הבתים ליחשב אחת אם לא על ידי דמיבלען כל אחת ואחת בתוך שבעים אמה ושיריס של חברתה דאין סברא להלריך שיגיע זו לזו[ט]:

ואע"ג

ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות ואין האחין והשותפין חולקין בו לימא רבי היא ולא רבנן אפילו תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן[ט] התם אלא לענין סוכה דדירת עראי היא אבל לגבי בית דדירת קבע הוא אפי' רבנן מודו דאי אית ביה ד' אמות על ד' אמות דיירי ביה אינשי ואי לא לא דיירי ביה אינשי: אמר מר פטור מן המזוזה ומן המעקה ואין מטמא בנגעים ואינו נחלט בבתי ערי חומה ואין חוזרין עליו מעורכי המלחמה מ"ט דבית כתיב בהו בבולהו ואין מערבין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב מ"ט דלא חזי לדירה [א]עירובי חצירות אין מניחין בו אבל [ב]שיתוף מניחין בו מ"ט דלא גרע מחצר שבמבוי [ג]דתנן [ג]עירובי חצירות בחצר שיתופי מבוי במבוי והוינן בה עירובי חצירות בחצר והתנן [ד]הנותן [ד]עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב [ה]והדר שם אינו אוסר אלא אימא [ה]עירובי חצירות בבית שבחצר [ו]ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי והאי לא גרע מחצר שבמבוי [ו]ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות דאפי' כבורגנין לא משוינן ליה מ"ט בורגנין חזו למילתייהו והאי לא חזי למילתיה ואין האחין והשותפין חולקין בו טעמא דלית ביה ד' אמות הא אית ביה ד' אמות חולקין והתנן [ז]אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה אלא אימא [ח]אין בו דין חלוקה [ט]כחצר דאמר רב הונא חצר לפי פתחיה מתחלקת ורב חסדא אמר [י]נותן לכל פתח ופתח ארבע אמות והשאר חולקין אותו בשוה דהני מילי בית דלמהוי קאי יהבינא ליה חצר האי דלמיסתר קאי לא יהבינן ליה חצר: [כ]היתה גבוהה מעשרים אמה ובא למעטה בברים וכסתות לא הוי מיעוט

ואע"ג

משתמר ויהיו כל החלרות כולן כאילו תשמישן להיות אחד: **מי מינטר** לא גרסינן. דאי משום נטירותא תרוייהו נטירותא בעו ועוד דבחלר מנטר הוא בכלי ומעירוב פריך דבעיא בית דירה כדמוכח לקמן. אלא הכי גרסינן **עירובי חלירות בחלר והתנן הנותן לא עירובו בו**. עירוב הנבוי מבתי החלר ונתנו בבית שער היינו בית קטן שלפני שער החלר או מבפנים או מבחוץ ושומר הפתח יושב שם: **אלסדרה**. שלפני הבית שקורין פורטיק"א: **מרפסת**. עלייה מרוכה על פני החלר[ז] על פני רשות הרבים ובה פתחים הרבה לפי מחילותיה ודיוריו בכל אחת ואחת ועושין מרפסת מרוכה לפני הפתחים כאורך עלייה וכולן עולים בסולם אחד למרפסת ולרך המרפסת נכנסין ויולאין כולן. מרפסת אלוי"ר סולם אשקל"א: **אינו עירוב**. דלא חזי לדירה שכל היולא ונכנס עובר עליו: **אלא הכי קאמר עירובי חלירות בבית שבחלר**. והאי בחלר דקתני לאו בחוירא אלא באחד הבתים שבה ולאפוקי בית שבחלר אחרת שאין מלרפן. ושיתופי מבואות דקתני במבוי ה"נ קאמר באחת החלרות שבמבוי ולאפוקי חלר שבמבוי אחרת: **בורגנין**. לריף שעושין מן ערבה וקניס לשומרי פירות או לגידי עופות ותניא בעירובין בכילד מעברין (דף נה:) בורגנין מתעברין עמה: **למלפייהו**. לגינת לילה לאדם אחד: **הא לא חזי למלפיה**. דכל בית עשוי לדירת קבע תמיד: **הכי קאמר אין בו דין חלוקה בחלר**. ומהו דין חלוקה כדרב הונא ורב חסדא: **חלר מתחלקת לפי פתחיה**. חלר שהיו בתים פתוחין לה וחלקוה שני חחין ביניהם זה נטל שלשה בתים קטנים וזה נטל כנגדן בית גדול אם בתו לחלק חוריא של חלר זה שנטל שלשה בתים הקטנים נוטל ג' חלקים כמנין שלשה פתחים וזה נוטל רביע לפי שהחלר עשוי ליליאה ויליאה שדרך החלר נכנסין ויולאין מן הבתים לרה"ר ומכניסין משאותיהן ופורקין לפני פתחיהם לפיכך חלר מתחלקת לפי הפתחים: **ורב חסדא אמר**. אין לריך ליתן לכל פתח אלא ד"ל כנגדן מן הפתח והלאה ולחבן ברוחב הפתח ואפילו הוא רחב י' אמות נוטל ד' אמות במשך וכנגד כל רחבו לפרק משאו. ובית קטן זה הפחות מד' אין לפתחו דין חלוקה ליטול בחלר לא כרב הונא ולא כרב חסדא: **דהני מילי**. דשקיל חלק בחלר בית דלמיהוי קאי ומבעי ליה לחלר לפרק משאו: **היתה גבוהה מעשרים**. פיסקי שמועות הן של כל בני היישיבה שהיו במדרשו של רב אשי שסידרו הגמרא: **ובא למעטה**. למעט גובה חללה מכ' ונותן בקרקעיתה להגביה: **לא הוי מיעוט**. שאין סופו להגיע שם כל ז' מפני הפסד ממונו:

ואע"ג

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"א מהלכות עירובין הלכה טו סמג עשין ח טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף ג:

טו ב מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף א:

טז ג מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפו סעיף ג:

יז ד מיי' שם פ"ד הל' ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שע סעיף א:

יח ה מיי' שם פ"א הל' טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ג:

יט ו מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפו סעיף א:

כ ז מיי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלח סעיף ו:

כא ח ט מיי' פ"א מהל' שבתות הלכה ד סמג עשין סב טוש"ע א"ח סימן קעב סעיף א:

כב י מיי' שם פ"ב הלכה א טוש"ע שם סעיף א:

כג כ מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה יג טוש"ע א"ח סימן תרלג סעיף ג:

רבינו חננאל

ואוקימנא אפילו לרבנן דמכשרי בסוכה במחוזקת ראשו ורובו, משום דהיא דירת עראי, אבל בית דהיא דירת קבע, אפילו רבנן מודו (ו)שאינו בית דירה. לא מקרי בית דירה עד שיהא בו ד' אמות על ד' אמות וכל שכן [יותר מ]ד'. אמר מר פטור מן המזוזה ומן המעקה כו'. הני הא בהדיא כתיב בהו קרא בית, מזוזה, שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך. מעקה, שנאמר כי תבנה בית חדש. אינו נחלט, שנאמר כי ימכור בית מושב וגו'. וכתיב בערכי המלחמה, מי האיש אשר בנה בית חדש. בנגעים, כתיב כנגע נראה לי בבית. ואין מערבין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב. מאי טעמא, דכיון דאין בו ארבע אמות על ארבע אמות לאו דירה היא. אבל שיתופי מבוי מניחין בו, וקיימא לן עירובי חצרות בבית שבחצר ושיתופי מבוי בחצר שבמבוי, (והא) ובית שאין בו ד' אמות, לא גרע מחצר שבמבוי. ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות, משום דאתקן לדירה ולא חזי לדירה, אבל בורגנין חזו למלתיהו. ואין האחין והשותפין חולקין בו. דאוקימנא אין בו דין חלוקה כמו בית, שיש בו חלק בחצר. כי הא דאמר רב הונא חצר מתחלקת לפי פתחיה, רב חסדא אמר נותן ד' אמות לכל פתח ופתח והשאר חולקין בשוה. הני מילי בית דקאי לדירה, אבל האי כיון דלמיסתר קאי לית ליה מידי בחצר. היתה גבוהה מכ' אמה ומיעטה בברים וכסתות,

---

לעזי רש"י

פורטיק"א (פורק"א). אכסדרה.
אלוי"ר (אלידוי"ר). מרפסת.
אשקל"א (דיגרי"ד). מדרגות.

מוסף רש"י

חצר לפי פתחיה מתחלקת. היתה לו חלר וכה שני בתים ואחד מהן פתוחין לו שני פתחים לחלר, ולבית השני אין פתוח לחלר אלא פתח אחד ומחולק נכסיו על פיו ונותן לאחד לחותן בו ולשני לשמעון וחלר לא מילקן, אם בלו לחלוק את החלר זה שיש לו שני פתחים נוטל שני חלקים בחלר ואחיו נוטל חלק אחד (ב"ב יא.). **לכל פתח ופתח ארבע אמות.** כדוחק החלר לחלן מן הפתח כנגד הדוחק כפי דוחק הפתח (שם).

מוסף תוספות

א. מאי נפקא מינה מאותו בית. תוס' ערוכין מ: ד"ה רב הונא. ב. דאמרי אין נותנין קרפף אלא לשתי עיירות ומפרש רב הונא אליבא דרבנן דנותנין לשתי עיירות שתי קרפיפות אפילו בלא בית נמי. תוס' הרא"ש. ג. ד' אמות או ג'. ר"פ עירובין מ. ד. וכיון דאיכא יותר צריך בית לעבר בין שתיהן בין לרב הונא בין לחייא בר רב, תוס' הרא"ש. ה. שאין מקומה עולה למנין אויר. ר"פ שם. ו. ונמצא ביניהם יותר מקמ"א. שם. ז. שיש בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה. רש"י עירובין כא. ח. ואין מתעברין עם העיר, דבבבל איכא בידקי דמיא ושטפי להו, הלכך לא חשיבי מידי. שם. ט. מיהו ליתן קרפיפות לרב הונא בבית הסמוך לעיר כמו לשתי עיירות לא מסתבר. [דבי היכי] דלר"מ עיר דוקא דהא קרא קדריש ה"נ נראה דלרבנן עיירות דוקא. אבל לחבר בית לעיר למדוד תחום העיר מן הבית או לחבר שני בתים יחד בעיר שאין לה חומה משערינן בשבעים אמה ושיריים. לא"ש עירובין פ"ס ע"ג.

מסורת הש"ס

א) [ל"ל הכא], ב) [נדצ"ל דתניא], ג) עירובין פה:, ד) [שם], ה) ב"ב יא., ו) י"ג מאלר, ז) בס"א נוסף: או,

ואע"ג דבטלינהו בטלה דעתו אצל כל אדם. לא דמי לארנקי דפ' חלון (עירובין דף עט.) דאיכא למאן דאמר דאפילו ארנקי מבטל איגיס: **בית** שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל. כך היא הגירסא בכל הספרים כאן ובפרק חלון (שם דף עח:) דמייתי לה למתניתין דתרין שבין שתי תיבות מלא קש או תבן[א] מערבין אגיס ואין מערבין אחד מלא עפר או מלא צרורות מערבין אחד ואין מערבין אגיס והיא משנה במסכת אהלות פט"ו ולא כתב שם תבן אלא עפר או צרורות ומשום דמייתי לה הכא ובעירובין אתבן טעו להגיה הספרים תבן במקום עפר ולא גרסינן נמי במסכת אהלות וביטלו בטל אלא טומאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורדת והיא היא דהא בהא תליא[ב] אלא שדרך הש"ס לקבר משניות של סדר טהרות כמגילת אין [לומר] דהך דמייתי [הכא] בריית היא דאין לו להביא מן המשנה אין המשנה בית שמילאהו עפר או צרורות וביטלו וכן כרי של תבואה וגל של צרורות אפי' כגלו של עכן אפילו טומאה בלא הכלים טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת פי' לפי שהם מבוטלים והא דקאמר תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן אע"ג דבמתניתין דאהלות לא איירי רבנן מידי בתבן מ"ש הוא דילא ליה כיון דבעפר וצרורות מצרכי רבנן ביטול כ"ש בתבן וכן פרק חלון (שם עט.) קאמר מאן תנא אהלות רבי יוסי היא ופריך אי רבי יוסי אפיכא שמעינן ליה בין אתבן בין אצרורות פריך מטעמא דפריש אע"ג דלא קתני תבן במתני' דאהלות והא דפשיטא לן הכא דתבן וביטלו הוי מעוטא אפי' לרבנן דייק לה מדקתני במתניתין דאהלות אפילו כרי של תבואה דמהני ביטול כ"ש בתבן והא דקאמר עפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן הוי מני למימר דבעפר ואין עתיד לפנותו נמי פליגי דלרבנן לא בטיל אלא מ"כ בטלו ג' ואין עתיד לפנותו לאו היינו ביטלו כדמוכח הכא אלא משום ר' יוסי נקט עפר סתם דאפילו בסתם קבטיל ולא חש להאריך לומר תבן ועפר שאין עתיד לפנות ועפר סתם מחלוקת:

והוצין יורדין בתוך ב'. וא"ת כשנלתה מרובה מחמתו אמאי כשרה הא אי קלשת היו ההוצין טופלין כדאשכחן בעירובין (דף ג.) גבי מקלת סכך בתוך כ' ומקלת סכך למעלה דפסלינן הסוכה דכי קלשת לה הוי לה חמתה מרובה מצלתה ועל כורחין פי' לפי שלא יכול להתקייס הסכך בתוך עשרים דמחמת קליסותו יבא הרוח ויפזר או יפול דאין לפרש אפילו היה מתקייס כך הוה ליה חמתו מרובה שבזה לא היו מכשירין אינך אמוראי דהתם כיון דאין צלתה מרובה אלא על ידי סכך של מעלה מכ' הוה ליה סכך פסול [6] מצטרף בהדי סכך כשר ויש לומר דהכא יש לנו להכשיר יותר שיש רוב הוצין ורוויין הן להתקייס בקל כך אם היה שם דבר הסומכת: ממנו ד' אמות: **פסולה.** דלא הוכשרו באיצטבא זו אלא שתי דפנות אותו שסמוך לה מן הצד והאמצעי שראש האיצטבא מגיע לו: **פחות מד' אמות כשרה.** שאף הוא הוכשר על ידה דקי"ל (לקמן דף ו:) הלכה למשה מסיני דמכשרי סוכה על ידי עקימת דופן עד ארבע אמות חסר משהו ורואין סכך העליון המחובר לדופן הרחוק כאילו הוא מן הדופן עצמו ועקום עד כנגד שפת האיצטבא. וכאן מודדין את גובהן משפת האיצטבא ולמעלה ואף על פי שמתחתיו נמשך כלפי חוץ הואיל וראשו אינו כלה ע"כ זהו גובה חללה והרי נתמעט חללה מתחתיו: **כיצד שנפחתה.** גגו וגגין שלהם חלקים הן ושוין ולא משופעים ונפחת הגג באמצעו: **וסיכך.** בסכך כשר על פי הפחת ונמצא סכך הכשר מופלג מן הדפנות לכל לד: **פחות מארבע אמות כשרה.** שדופני הבית נעשין לה דפנות והתקרה פסולה המפסקת בינתיים רואין אותה כאילו היא מן הדופן ונעקם הדופן עד כאן ואין כאן סכך פסול אלא דופן ומחובר לסכך כשר: **הפס הוא.** דאמר דופן עקומה משום דדופן דילה חזי לדופן דאינו גבוה מכשיעור ואין צריך לעקמו אלא כדי לקרבו לסכך: **אבל הכא דלא חזי לדופן.** ועקימותו משום דליתחזי למיהוי דופן הוא לא אמר קא משמע לן: **וחקק בה.** גומא באמצע: **כדי להשלימה לעשרה.** כנגד הגומא ובאותה גומא הכשר סוכה באורך ורוחב:

ואע"ג דבטלינהו בטלה דעתו אצל כל אדם ואין ביטולו ביטול: תבן וביטלו. בפיו לשבעה: **תבן ואין עתיד לפנותו.** ולא לצורך לפנותו כל ימי החג ומיהו לא בטלו ממש בפיו: **או עפר.** נתן בו סתם ואין ידוע אם עתיד לפנותו אם לאו: **מחלוקת ר' יוסי ור' יוסי.** וכן עפר ואין עתיד לפנותו יש בו מחלוקת דבטיל לר' יוסי מסתמא ואפי' לא בטלו בפיו ולרבנן לא בטיל. והא דנקט עפר סתם משום כחו דר' יוסי דאפי' סתם לא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא אמר דבטיל אבל תבן דאפי' אינה בוקעת למעלה מן הגג אבל טומאה לגלה שאין לה אהל חלל טפח אינה בוקעת ועולה וכן הלכה למשה מסיני. והלכך בית שיש בו מת או כזית מן המת ומילאוהו תבן או צרורות וביטלו הויין לגלה ובוקעת אבל לא ביטלו הוי כמאן דפנייה ויש לה חלל: **תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטיל.** ופליג בין אתבן בין אצרורות דצרורות היינו עפר וקאמר ת"ק דצריך ביטול וא"ל ר' יוסי תבן אם יודע שאינו עתיד לפנותו הרי הוא בטל מגלוי וצרורות אפי' מסתמא דלא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא מסתמא בטל אלא א"כ ידוע דעתיד לפנותו דהיינו הוי כסתם תבן ולא בטיל. אלמא דתבן וביטלו עפר וביטלו כולהו מודו דבטיל תבן סתם ועפר ועתיד לפנותו דכולי עלמא לא בטיל תבן ואין עתיד לפנותו ועפר כיולא בו או אפי' עפר סתם מחלוקת דלרבי יוסי בטיל: **והולין.** של סכך דאסיהן התלויין: **אם נלסם.** של אותם הולין מרובה ממחמתם אי הוי שקלת ליה לסכך העליון: **כשרה.** דמגינן עשרים מהן ולמטה: **סבר אביי למימר.** דכי היכי דבגובה לא ממעטי להכשיר היכא שחמתן מרובה מצלתן בגמוכה נמי לא ממעטי לפסול ואם חמתן מרובה מצלתן כשרה: **דופן האמצעי.** דסתם סוכה בת שלשה דפנות כי מתניתין והרביעית היא כולה פתח: **על פני כולה.** שמגיעין ג' ראשי האיצטבא לג' דפנות הצדדין ואיצטבא הוא בין אבנים וטיט אם יש בה באיצטבא שיעור הכשר סוכה קטנה שבעה טפחים ומשהו דהיינו רחשו ורוחו ואלתו: **כשרה.** כל הסוכה שיש לה ג' דפנות והאי הכשר סוכה אפי' מן האיצטבא והלאה דמגינן חללה מראש האיצטבא ומעלה ונמצא דופן אמצעי כולו כשר ודפנות הצדדים ברחב האיצטבא הוכשרו בה הרי כאן סוכה קטנה כשרה ואמרינן לקמן (דף יט.) פסל היולא מן הסוכה נידון כסוכה ומפרשינן ליה אם יש הכשר סוכה ביחד ועוד יש בסוכה משם והלאה פסל היינו סכך העשוי בפסולת גורן ויקב שזהו דרכן ליעשות ויולא מהכשר סוכה שאין לו הכשר דפנות נידון כסוכה הלכך כל הסוכה כמות שהיא גדולה כשרה: **מן הצד.** כגון אם בנה האיצטבא על פני אחד מדופני הצדדים: **אם יש משפת איצטבא ולכותל.** הני שהרחיקו פחות מארבע אמות כשרה. אם יש משפת איצטבא ולכותל ד' אמות פחות מיכן כשרה. מאי קמ"ל דופן עקומה, תנינא בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש בין כותל לסיכוך ד' אמות פסולה. ודחינן שאני התם משום דבדוכתיה דופן מעליא היא, דפחות מכ' אמה היא, אבל הכא שזה הדופן גבוה יותר מכ' אמה, ולגבי זו הסוכה דופן פסולה היא אימא לא, קמ"ל. **היתה גבוהה מעשרים אמה** ובנה בתוכה באמצעיתה האיצטבא, אם יש משפת האיצטבא ולכותלי הסוכה ד' אמות ריוח לכל רוח פסולה, פחות מד' אמות כשרה. ואתא לאשמעינן דמכשירין דופן עקומה ואפילו מכל רוח. **היתה פחותה מי' וחקק בתוכה** להשלימה לי' טפחים, אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים [פסולה],

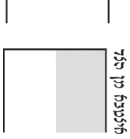

ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעי על פני כולה ויש בה הכשר סוכה כשרה ומן הצד אם יש משפת איצטבא לכותל ד"א פסולה פחות מארבע אמות כשרה מאי קא משמע לן דאמרינן דופן עקומה תנינא [7] בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש מן הכותל לסיכוך ד"א פסולה הא פחות מכאן כשרה מהו דתימא התם הוא דחזיא לדופן אבל הכא דלא חזיא לדופן אימא לא קמ"ל היתה גבוהה מכ' אמה ובנה איצטבא באמצעיתה אם יש משפת איצטבא ולדופן ארבע אמות לכל רוח ורוח פסולה פחות מארבע אמות כשרה מאי קא משמע לן דאמרינן דופן עקומה היינו הך מהו דתימא דופן עקומה מרוח אחת אמרינן אבל כל רוח ורוח לא קא משמע לן [8] היתה פחותה מי' טפחים וחקק בה כדי להשלימה לעשרה אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים פחות

א) [כדכתוב לה: פסחים מד.]. ב) עירובין עמ: אהלות פט"ו מ"ז. ג) [מוספתא דאהלות פט"ו ה"ס עירובין עט.]. ד) לקמן יז.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה והוצין וכו' מצטרף בהדי סכך בשר. עי' לקמן דף ט ע"ב תוס' ד"ה הא קא מצטרף:

מוסף רש"י

בית. שטומאת מת בתוכו ומילאהו עפר או צרורות וביטלו מבוטל והוי טומאה רצוצה שאין לה אהל לעצמה ובוקעת ועולה עד לרקיע ומטמא על הגג טמא וכל טומאה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה עד הרקיע כדאמר בברכות בפרק מי שמתו (ערובין עח). **לא ביטלו לא.** בטל ואין הטומאה בוקעת למעלה מן הגג, שיש לה אהל לעצמה (שם עט). **תבן ואין עתיד לפנותו.** מלגאוהו תבן ויודעין אנו שאינו צריך לו מכל מקום לא ביטלו בפירוש, **הרי הוא כעפר סתם.** כעפר שאין אנו יודעין אם עתיד לפנותו אי לא, דסתמיה בטל, **עפר ועתיד לפנותו.** ויודעין אנו שיפנהו דלאו סתמא הוא, **הרי הוא כסתם תבן.** שאין אנו יודעין אם יפנהו אם לאו, דסתמא לא בטיל (שם). **בית שנפחת וסיכך על גביו.** גגו נפחת באמצעו רחוק מן הדפנות לכל לד וסיכך על הפחת באמצעו ונמצא מקרת הבית, שהיא פסולה משום עשרה ולא מן העשיר, משסקת בין דפנות לסכך כשר, **אם יש מן הכותל לסיכוך ד"א פסולה.** דבתרגנו אמות לא נאמר למשה מסיני דופן עקומה, אבל בפחות כשרה, הלכה למשה מסיני רואין מקרת הבית כאילו היא הדופן שנעקם למעלה ואין כאן סכך פסול לפסול הסוכה ולא יש מן מתח זה (לקמן יז).

מוסף תוספות

א. לאו שתימה היא, דלא מבטיל ליה התם, דסופו לילטל. רש"י עירובין עמ: **ב.** דהוי לה טומאה רצוצה בוקעת ועולה משום דבילטל אבל לא ביטלו הוי כמאן דפנייה ויש לה חלל. ר"ש. **ג.** דהא קתני בהדיא בית שמלאהו עפר ובטלו בטל, דוקא שבטלו לעולם. ריעב"ש.

רבינו חננאל

אע"ג דביטלו לא הוי מיעוט, בטלה דעתו אצל כל אדם שאין אדם נותן במקום עפר ואבנים, כרים וכסתות. **תבן וביטלו** הוי מיעוט וכל שכן עפר וביטלו, כגון שהסכים שלא ליטלו משם לעולם. תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם, מחלוקת ר' יוסי ורבנן, לר' יוסי בטל לרבנן לא בטל. דתנן בית שמילאו עפר [נ"א:

כד א מיי' פ"ד מה"ל סוכה הל' יג טוש"ע א"ח סי' תכ"ג ס"ד:
כה ב מיי' שם וסמג עשין ס"ג וטוש"ע שם ומיי' פכ"ד מה"ל טומאת מת הלכה ג:
כו ג מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה יג וסמג וטוש"ע שם סעיף ב:
כז ד מיי' פ"ס שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ט:
כח ה מיי' פ"ד שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ה:
כט ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
ל ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
לא ח מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף י:

רבינו חננאל (המשך)

תבן) או צרורות וביטלו, דייקינן מינה מדקתני וביטלו מכלל שאם לא ביטלו מפורש אלא בסתם אינן מבוטלים. ותני עלה, ר' יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו, הרי הוא כעפר סתם וביטלו. עפר ועתיד לפנותו, הרי הוא כסתם תבן ולא ביטלו. ש"מ תבן ואין עתיד לפנותו לתנא דידן לא בטל, לר' יוסי בטל, וכן עפר סתם לר' יוסי בטל, לתנא דידן דקתני צרורות וביטלו, מכלל דסתמא לא בטלי. **היתה גבוהה** מכ' אמה והוצין יורדין לתוך כ' רואים אם צילתן של הוצין הללו מרובין מחמתן, כשרה, דחשבינן אלו ההוצין הן הן הסכך. **היתה גבוהה עשרה טפחים** והוצין יורדין לתוך עשרה טפחים, ג) דחה רבא דברי אביי ואמר דירה סרוחה היא ופסולה. **היתה גבוהה מעשרים [אמה]** ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעית על פני כל הסוכה, ויש בזו האיצטבא ד' טפחים שהן הכשר סוכה קטנה כשרה. בנה זו האיצטבא מן הצד, אם יש משפת איצטבא ולכותל ד' אמות פסולה, פחות מיכן כשרה. מאי קמ"ל דופן עקומה, תנינא בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש בין כותל לסיכוך ד' אמות פסולה. ודחינן שאני התם משום דבדוכתיה דופן מעליא היא, דפחות מכ' אמה היא, אבל הכא שזה הדופן גבוה יותר מכ' אמה, ולגבי זו הסוכה דופן פסולה היא אימא לא, קמ"ל. **היתה גבוהה מעשרים אמה** ובנה בתוכה באמצעיתה האיצטבא, אם יש משפת האיצטבא ולכותלי הסוכה ד' אמות ריוח לכל רוח פסולה, פחות מד' אמות כשרה. ואתא לאשמעינן דמכשירין דופן עקומה ואפילו מכל רוח. **היתה פחותה מי' וחקק בתוכה** להשלימה לי' טפחים, אם יש משפת חקק ולכותלי ג' טפחים [פסולה],

---

ג) נראה דחסר כדברי רבינו ול"ל וסכך אביי למימר דאם תמתם מרובה מצלתם כשירה ודחה רבא וכו'.